

Головне управління культури, туризму і охорони культурної спадщини
Чернігівської обласної державної адміністрації
Обласна бібліотека для юнацтва

«Пастир неустрашимий»

(До 145-річчя від дня народження А. Шептицького)

Персоніфікований рекомендаційний список
літератури

2010

86.3

П 19

«Пастир неustraшимий»: персоніфікований рекомендаційний список літератури / уклад. Л.Кравченко; Відпов. за вип. М.Латамарчук.- Чернігів.- 2010.- 24 с.

Список літератури «Пастир неustraшимий» присвячено видатному ієрарху і богослову вселенської та греко-католицької церкви, політику, науковцю, діячу культури і меценату Андрею Шептицькому.

Вміщує біографічний нарис життєвого шляху і діяльності митрополита Галицького «Державник, мислитель, богослов». Нарис поділений за напрямками діяльності священника: «Церковна діяльність», «Екуменічна та унійна діяльність митрополита Шептицького», «Політична діяльність», «Благодійність та меценатство», «А.Шептицький і українська культура», «Діяльність митрополита за радянської та нацистської окупації», «Митрополит А.Шептицький і українська молодь», «Праведник світу».

Містить бібліографічний список літератури «Публікації про А.Шептицького», який складається з публікацій в періодичній пресі, присвячених А.Шептицькому. Список літератури за своїм наповненням не є вичерпним. Бібліографічні записи розміщені в алфавітному порядку авторів або назв документів.

Наведено висловлювання митрополита А.Шептицького.

Список є допоміжним ключем для учнів, студентів, викладачів навчальних закладів, які цікавляться історією України і релігієзнавством.

Укладач: Л.А.Кравченко

Редактор: В.Л.Помаз

Відповідальний за випуск: М.О.Латамарчук

Комп'ютерна верстка: Л.А.Кравченко

**«Я так дуже хотів би обтерти сльози
з очей тих, хто плаче,-
потішити кожного, хто сумує,-
покріпити кожного, хто слабкий,-
оздоровити кожного, хто хворий,-
просвітити кожного, хто темний...
Я хотів би стати всім для всіх,
щоб всіх спасти...»**

Андрей Шептицький

145 років тому народився поляк, який бажав незалежності України. Він був єдиним митрополитом, який заступився за євреїв в часи геноциду. Митрополит Галицький, голова УГКЦ Андрей Шептицький – постать суперечлива. Для одних він святий, для інших – ледве не пособник Гітлера.

Митрополит Андрей Шептицький (29 липня 1865 р., Прилбичі — 1 листопада 1944 р.) — восьмий (після відновлення Галицької митрополії в 1808 р.) Митрополит Української греко-католицької церкви, Роман Марія Александр граф (на Шептичах) Шептицький, який у чернецтві прийняв ім'я Андрей. Вступив на владичий престол митрополита Галицького, архієпископа Львівського і єпископа Кам'янця-Подільського у віці 35 років, церемонія інтронізації відбулася 17 січня 1901 р., в переддень Навечер'я Богоявлення, в архікатедральному соборі Святого Юра у Львові.

Зараз триває процес беатифікації (зачислення до лику блаженних Католицької церкви) митрополита Андрея Шептицького – що у майбутньому дозволить його визнати святим. Єврейська громада України визнала митрополита Шептицького Праведником світу.

Державник, мислитель, богослов

Церковна кар'єра

Народився у с. Прилбичі (тепер Яворівського району Львівської області). Походив зі стародавнього знатного українського роду, який у XIX столітті зазнав полонізації, члени родини стали франкомовними римо-католиками.

При хрещенні отримав імена Роман, Олександр, Марія.

Початкову та середню освіту здобув удома та в гімназії Св. Анни у місті Краків (Польща). Після закінчення у 1883 р. гімназії деякий час перебував на військовій службі, але через хворобу змушений був її залишити. Навчався на юридичному факультеті Краківського та Вроцлавського університетів. У 1888 р. здобув науковий ступінь доктора права. У 1887 р. здійснив подорож в Україну та Росію, під час якої познайомився з філософом Володимиром Соловйовим та істориком Володимиром Антоновичем. В 1888 р. вступив до монастиря отців Василіян у Добромилі. У чернецтві прийняв ім'я Андрей. Згодом студював філософію та теологію у Кракові. Після закінчення навчання отримав наукові ступені доктора теології та доктора філософії. В 1891 р. пройшов курс богословської академії в Римі. В 1892 р. був висвячений на священика у Перемишлі, згодом став магістром новиків (молодих ченців) у Добромилі (1892—1896 рр.), а з 1896 р. — ігумен монастиря святого Онуфрія у Львові. Деякий час був професором теології у Кристинополі (тепер Червоноград Львівської області). З 1900 р. — архієпископ Львівський і митрополит Галицький.

Перебуваючи на цих посадах, Шептицький багато сил докладав для духовного розвитку населення Галичини: у Станіславі збудував духовну семінарію, кафедральному собору подарував бібліотеку, на власні кошти придбав експонати для майбутнього Національного музею у Львові.

Митрополит Шептицький першим із вищих ієрархів Греко-Католицької Церкви почав використовувати народну мову в спілкуванні з вірними, почав вести проповіді на рідній мові віруючих. Коротке єпископство у Станіславі (1899—1900 рр.) Андрей Шептицький почав із відвідування гуцульських і буковинських парафій. Ніхто з єпископів раніше не писав до гуцулів послання на їх діалекті («До моїх любих гуцулів»): «Періш усеґо Ви, деді і нені христеґеґці, сокоґіт свої ґіти вид зґіршенґя».

У 1899 р. імператор Франц Йосиф I іменував Шептицького Станіславським єпископом, а римський Папа Лев XIII затвердив це рішення (хіротонія відбулася 17 вересня 1899-го). Після смерті митрополита Юліана Сас-Куїловського Шептицький 17 грудня 1900 р. був номінований Галицьким митрополитом. Інtronізація відбулася 17.01.1901 р. у соборі св. Юра у Львові.

Екуменічна та унійна діяльність митрополита Шептицького

Як митрополит, Андрей Шептицький, двічі відвідав Росію (1907, 1912) та Білорусь. Сприяв розбудові Російської греко-католицької церкви. Створив апостольський вікаріат для вірних греко-католицької церкви у Боснії, а в 1908 р. направив туди для місійної діяльності ченців-студитів. У 1907 р. Шептицький добився призначення єпископа для США, а в 1912 р. — для українських поселенців у Канаді (Вінніпезька митрополія УГКЦ). У 1910 р. брав участь у євхаристійному конгресі у Монреалі. Шептицький був ініціатором Велеградських з'їздів (1907—1927 рр.), у Бельгії створив східну гілку ордену бенедиктинців.

У 1901 р. заснував монастир Студійського правила, у 1913 р. запросив до Галичини чин Редемптористів, які прийняли східний обряд і створили свою гілку. Опікувався також жіночими згромадженнями Сестер: Пресвятої родини, Студиток, Милосердя, Святого Вікентія, святого Йосифа, священомученика Йосафата. Скликав Синоди та конференції єпископату греко-католицької церкви. У 1917 р. провів низку заходів, спрямованих на поширення і зміцнення католицької церкви в Росії. У березні 1917 р. організував у Петрограді Синод Російської католицької церкви і призначив отця Леоніда Федорова Екзархом для католиків візантійського обряду в Росії. Перебуваючи у Києві, митрополит призначив отця Михайла Цегельського Екзархом для католиків візантійського обряду в Україні.

У міжвоєнний період Митрополит Андрей продовжував роботу з розбудови УГКЦ. За ініціативою Шептицького було засновано Львівську греко-католицьку академію (1928 р.), Богословське наукове товариство (1929 р.), Український католицький інститут церковного з'єднання ім. Митрополита Рутського (1939 р.). Продовжуючи унійну діяльність, відновив роботу Голандського унійного апостолату, у Бельгії — східну гілку ордену бенедиктинців, започаткував унійний рух в Англії.

Передбачаючи наростання репресій проти церкви, митрополит таємно 22 грудня 1939 р. висвятив на єпископа свого наступника — ректора Львівської духовної семінарії о. Йосипа Сліпого. У жовтні 1939 р. Шептицький призначив Екзархів для вірних візантійського обряду, що проживали на території Радянського Союзу: єп. Миколи Чарнецького для Волині та Полісся, о. Климентія Шептицького для Росії та Сибіру та ін.

Під час Другої світової війни Шептицький ставив питання про об'єднання всіх християн України навколо Київського Патріархату у єдності з Римським престолом, але не знайшов розуміння з боку окремих ієрархів церкви та української інтелігенції.

Політична діяльність митрополита

В 1901 р. закрити греко-католицьку семінарію на знак підтримки сецесії (відступництва) українських студентів із Львівського університету. В 1903 р. він приєднався до бойкоту з українськими депутатами Галицького сейму. Засудив Січинського (вбивцю графа Потоцького) в посланні перед Томиною Неділею 1908 р. Ця подія підживила неприхильне ставлення української громадськості до митрополита.

Загальна позиція митрополита у політичних справах була такою: він закликав духовенство не ув'язуватися в політику і сам подавав приклад. Як Галицький митрополит він був членом Галицького сейму і Палати панів у Відні, але в стінах обох цих шановних закладів до 1914 р. з'явився лише двічі і обидва рази виступав не на політичні, а на освітянські теми (Шептицький домагався відкриття українських гімназій та українського університету у Львові).

Весь період свого служіння Шептицький марно намагався домовитись з урядами різних країн про створення автономної української держави, нехай і при будь-якому протектораті.

Найбільшим політичним досягненням митрополита стала в 1914 р. домовленість з польською стороною про виборчу реформу, яка б збільшила політичне представництво українців у Галицькому сеймі. Здійснити її завадила війна.

У роки першої світової війни був заарештований за антиросійську агітацію і висланий до Києва, Новгороду, Курська, а потім ув'язнений в Спасо-Євфимієвському монастирі в Суздалі. Звільнив митрополита Андрея Тимчасовий уряд – за нього замовив слівце міністр юстиції Александр Керенський.

Звільнений наприкінці 1917 р. священник повернувся до Галичини.

Після розвалу Австро-Угорщини він ратував за незалежну Україну і активно включився в політичне життя ЗУНР, за що і був заарештований польським урядом: уперше у 1918 р., з початком українсько-польської війни, вдруге – у серпні 1923 р. Улюбленого народом священника тримали в митрополичих палатах на Святоюрівській горі (у пресі його називали «привидом Святого Юра»).

Митрополит пропагував ідею зближення та об'єднання християнських церков, засуджував голодомор 1932-1933 рр. в Україні.

Митрополит Шептицький і українська культура

Він був великим естетом. Любив мистецтво усією душею. Скільки разів ще в юності подорожував за кордоном лише з однією метою – вивчати живопис, архітектуру, ознайомитися з культурою тієї чи іншої країни. Але також з не меншою цікавістю вивчав і українське мистецтво, збираючи усе вартісне, рятуючи від загибелі. Ще перебуваючи в Добромильському монастирі, митрополит Андрей часто бував у маленькій церковці в околиці біля лісу. Там він завжди довго медитував коло старенького іконостасу, намальованого невідомим сільським художником.

Вже будучи єпископом, Шептицький чудом врятував ці ікони від загибелі. Церкву зруйнували, збираючись на її місці побудувати нову, а ікони хотіли спалити як старий непотріб. Шептицький нагодився саме вчасно і буквально витяг їх із вогнища. Згодом вони склали сакральну колекцію, яку митрополит започаткував саме в соборі св. Юра, яка зберігалася в п'яти кімнатах. Це й був перший музей. У збірку увійшли й цінні давні ікони, які митрополит Шептицький привозив, подорожуючи Італією. Згодом він придбав приміщення для музею, будинок польського маляра Яна Стики неподалік від собору св. Юра. 1905 р. Митрополит Андрей запросив до співпраці доктора мистецтвознавства Іларіона Свенціцького. Він став першим директором музею. Цього ж року Свенціцький побував у Почаєві, Бердичеві, Житомирі, Києві, на Лемківщині, Гуцульщині, а також у Москві, Петербурзі, Мінську, Вільні, звідки привіз для музею ікони та іншу цінну церковну атрибутику. До співпраці було також запрошено знавця давньої української ікони, маляра Модеста Сосенка, який зібрав багато старих ікон із Долинщини.

Шептицький дбав про те, щоб зберегти якнайбільше пам'яток нашої цінної старовини. Найкращі, найцінніші зразки давнього мистецтва могли багато чого навчити як митця, так і просту людину, а невірного, можливо, наблизити до віри, до Бога, відкрити щось світле і добре... Невдовзі в музеї з'явилися й стародруки, рукописи. Було запрошено до співпраці відомого вченого, дослідника церковної та народної архітектури Вадима Щербаківського. Музейні збірки стали джерелом цікавих досліджень не тільки українських, а й зарубіжних учених. Українська інтелігенція всіляко намагалася підтримати такий перший на Західній Україні масштабний музей. Йому передали цінні архіви професори Іван Пулюй та Володимир Шухевич. Для допомоги музеєві було засновано Товариство охорони української старовини. Митрополит закликав свідомих духовних осіб, малярів та інтелігенцію ставитися до свого сакрального надбання з трепетною повагою та благоговінням, при можливості рятувати, збирати ці вартості, адже це не тільки культурний скарб, не тільки скарб минулого, а й скарб віри. Вони покликані відкривати нам і нашим нащадкам не тільки найкращі традиції сакрального малярства, а й дарувати одкровення людської душі, одкровення християнської сутності свого народу.

1911 р. митрополит Андрей вирішив придбати для музею більше приміщення. Ним став будинок професора Дуніковського, де й тепер (проспект Свободи, 41) є цей музей, а колишній будинок Стики, він віддав геніальному художнику, якого підтримував матеріально, Олексі Новаківському, який влаштував у ньому свою майстерню і малярську школу. З ним працювало ще двоє відомих художників, яких теж підтримував митрополит – Осип Курилас і Модест Сосенко. Згодом зі школи Новаківського вийшли чудові відомі художники – М. Мороз, С. Гординський, М. Левицький, В. Гаврилук, які значно збагатили українське мистецтво.

13 грудня 1913 р. Кураторія музею запропонувала назвати його ім'ям митрополита Андрея Шептицького. Але митрополит скромно відмовився, натомість запропонувавши дати музеєві назву Національного. Цього ж таки року Національний музей було відкрито для загального відвідування, і відтоді він стає відомим не тільки в Україні, а й далеко за її межами. Тут витворюються традиції, ведуться реставраційні та науково-дослідницькі роботи. Видаються цікаві наукові праці: «Про музей і музейництво», «Прикраси рукописів», «Початки книгопечатання на Україні» І. Свенціцького, «Дерев'яні церкви Галицької України», «Іконопис Галичини» Лушпинського, «Каталог старопечатних книг церковного музею»... З Національним музеєм пов'язані славні імена Ярослава Пастернака, автора книги «Археологія України», згодом директора Музею наукового товариства ім. Т. Шевченка, Михайла Драгана, автора двотомника про церкви, поета Богдана Кравціва, Ярослави Музики, художниці та реставратора... Митрополит Андрей Шептицький писав: «Національний музей допомагає митцям у кожному напрямі – не лише малярам, скульпторам, музикам і письменникам, а й ремісникам всякого роду пізнавати свій нарід і усвідомити собі дорогу власної творчості».

Створення Національного музею було великим поступом у нашій культурі. Його фонди сьогодні є одними з найбільших у світі. Збережені старовинні сакральні пам'ятки виявилися найкращими взірцями не тільки українського, а й світового мистецтва. Вивчення їх дало нам розуміння найкращих традицій малярства, вони дали напрямок для розвитку сучасного, модерного українського сакрального мистецтва, в якому чудово збереглася стара першооснова тих відомих і невідомих давніх малярів, «живі» фарби з ікон яких і досі промовляють до нас... І дуже тішить те, що у великого митрополита сьогодні є послідовники, які подовжують його святу справу.

Благочинність та меценатство

Однією з мало згадуваних, але значущих для висвітлення соціальних акцій митрополита було те, що він добився в австрійського уряду допомоги для вдів священників.

Під час Другої світової війни православні священники і миряни Кам'янця зверталися до митрополита Шептицького по допомогу — фінансову і суто церковну: книги, ризи, літургійне начиння тощо, — посилаючись на те, що він же є єпископом їхнього міста, — і митрополит у допомозі не відмовляв.

Митрополит підтримував діяльність українських культурно-просвітницьких товариств «Просвіта», «Рідна школа», «Сільський господар»

Заснував Український Національний Музей, купив в 1905 р. для нього приміщення за 34 тис. доларів (з допомогою євреїв, бо поляк-власник не бажав продавати будинок українцям). Завдяки піклуванню Шептицького у музеї зібрано одну з найбільших у Європі збірок іконопису.

Церковні, гуманітарні фундації: найперша — Єпархіальна бібліотека в Станиславові (передав 4 тисячі книг із особистої бібліотеки), Академічний Дім, Народня Лічниця (яку згодом (1930—1938 рр.) перетворили на сучасний шпиталь), гімназії; клопотанням до чеського уряду врятував українську господарську академію в Подєбрадах. Шептицький був ініціатором і засновником Земельного банку у Львові (1910 р.).

На кошти митрополита придбано будівлю, в якій розмістилася художня школа Олекси Новаківського, а також майстерня Модеста Сосенка та Осипа Куриласа. Шептицький надавав стипендії молодим українським митцям для здобуття художньої освіти у кращих навчальних закладах Європи.

Ним заснована Львівська Богословська Академія (в 1928 р. єдиний український вищий навчальний заклад за Польщі); на сиротинці передав разом 1 млн. доларів; послав подарунки на Песах єврейським убогим дітям.

Заходами Комісії охорони природи при НТШ митрополит дав розпорядження утворити на землях Львівської митрополії заповідник кедрових лісів на горі Яйко, що біля Підлютого, та заповідник степової рослинності біля Чортової Гори на Рогатинщині.

То були одні з перших природних заповідників у Західній Україні. Сприяв відкриттю курортів (напр., Черче).

Діяльність митрополита за радянської та нацистської окупації

Андрей Шептицький схвалював напад Гітлера на СРСР, марячи, що фашисти викоринять червоний терор і більшовиків, які руйнували храми. Страхітливі злочини «перших совітів» були причиною його привітання «побідоносному німецькому війську» 5 липня 1941 року. Були на те й особисті причини: 27 вересня 1939 р. в Прилбичах брата А.Шептицького, Лева, з дружиною, всіма членами сім'ї й працюючими у них селянами - разом 13 осіб, розстріляли працівники НКВД; над родовою усипальницею Шептицьких скоєно наругу, сімейний маєток Шептицьких було пограбовано, знищені цінні стародавні документи.

Проте невдовзі після вступу німецьких військ на українські землі Шептицький розчарувався в намірах німців і єдиний з європейських єпископів Європи відкрито й беззастережно виступив проти нацизму в багатьох пастирських посланнях. Двічі митрополит звертався з протестом щодо нищення єврейського населення у Галичині до райхсфюрера СС Гімлера (грудень 1941, лютий 1942).

29-31 серпня 1942 р. він написав листа до Папи Пія XII. Зокрема, в цьому листі митрополит так охарактеризував нацизм: «Ця система брехні, обману, несправедливості, грабунку, спотворення всіх ідей цивілізації та порядку; ця система егоїзму, перебільшеного до абсурдної межі тотального божевільного націонал-шовінізму, ненависті до всього, що є красивим та добрим, ця система становить собою таке щось феноменальне, що найпершою реакцією при вигляді цього монстра є онімиле здивування. Куди заведе ця система нещасний німецький народ? Це може бути не що інше, як дегенерація людства, якої ще не було в історії.»

21 листопада 1942 р. - послання «Не убий», в якому містилися заклики до примирення політичних сил українського суспільства, засуджувалися політичні вбивства і містилися застереження про відлучення від церкви організаторів і виконавців таких злочинів.

За згодою Шептицького значна кількість євреїв переховувалась у греко-католицьких монастирях і навіть у митрополичій резиденції.

Він допоміг врятувати від смерті більше 150 іудеїв - утікачів з гетто і Янівського табору. Наказав сховати понад 200 єврейських дітей та цінні єврейські документи, переховуючи їх в криптах, в монастирських школах, в дитячих притулках Львова та околиць. За допомогою митрополита Андрея Галицького євреям видавались фальшиві свідоцтва про хрещення, що рятувало їм життя. Священник організував підпільні групи людей, які допомагали переховувати євреїв. В цій благородній справі йому допомагали

люди, які протестували проти розв'язаного фашистами голокосту проти євреїв, серед інших, були сестра Йосифа Вітер (у 1946 р. її ув'язнено комуністичним режимом загалом на 30 років) і рідний брат Климент (37 євреїв; на фабриці взуття, яка належала студитам, — ще 16 євреїв; арештований радянським режимом 1947 р.). Були розроблені спеціальні маршрути, по яким таємно переправляли іудеїв в більш безпечну Угорщину.

Така позиція митрополита приводила до обшуків нацистами собору Св. Юра, під час яких німці розкривали навіть труни покійників. Але гестапо не зачіпало старця-митрополита, не бажаючи викликати обурення допомагавших їм пособників, які шанували митрополита.

Слід, зауважити, що митрополит приховував цю свою порятункову акцію від більшої частини духовенства — і тому, що цього вимагали обставини, і через антисемітизм значної частини священників. З неприхованою симпатією пише про шляхетну поведінку Андрея Шептицького під час війни рабин Давид Кагане у своєму «Щоденнику львівського гетто».

Митрополит Андрей також спричинився до створення Першої Української Дивізії «Галичина», підтримавши цю ідею, адже відомі його слова до Володимира Кубійовича: «Немає майже ціни, яку не треба б дати для створення української армії», які вперше пролунали ще влітку 1941 р., а вдруге у 1943 р. у розмові з В.Кубійовичем щодо політичної доцільності та морального виправдання такого кроку.

Передчуваючи, що радянська влада буде нищити Церкву, митрополит заповідав, щоб священники, ченці і черниці вчилися якогось ремесла.

Помер Владика 1 листопада 1944 р., близько 13 години, три дні перед тим переставши з будь-ким розмовляти. Його похорон у зайнятому радянськими військами Львові перетворився на грандіозну маніфестацію. Перша шпальта газети "СВОБОДА" про вбивство митрополита Шептицького. Похований в крипті собора Святого Юра – свого Львівського митрополичого кафедрального храму.

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ І УКРАЇНЬКА МОЛОДЬ

Митрополит Андрей Шептицький був електричним струмом для всієї тодішньої української молоді. Він зарядив її силою поборювати важкі перепони на майбутній хресній дорозі України. Як добрий пастир він указував молоді правильний шлях на Божих основах, вимагав мурашиної праці в усіх ділянках життя, був щедрим меценатом всієї молоді, від ясел до повноліття, проте спонукав усіх до самостійної ініціативи та підприємливості, оцінював і молодечі організації, які взорувалися на ті напрямки виховання.

У 34 роки він посів єпископський престол у Станіславові. 90 літ тому він відразу ж наголосив на важливості справжнього християнського виховання всієї української молоді.

У першому слові митрополита до віруючих єпархії він закликав батьків: «Ви ж, батьки, при виховуванні своїх дітей, стережіть їх від гріха і блудної неправдивої науки, наче від смерті!.. Пам'ятайте, що християнське виховання є більшим добром, ніж усі добра світу!» І далі: «Закладайте, Мої Браття, по селах читальні і захоронки для дітей! І дбайте, щоб діти ходили до школи!». Також він не забуває і про вчителів: «А ви, що безпосередньо працюєте над вихованням молоді, дбайте не менше над просвіченням її розуму, як над ублагородненням її серцець. Подавайте молоді таку освіту, яка навчила б її не тільки теорії, але теж і практики. Учть її, як має жити! Збуджуйте в неї бажання й охоту до того, що є підставою багатства і сили народу. Нехай уже малі діти вчаться любити свою землю, свою Батьківщину, нехай учаться працювати для неї... Виробляйте в молоді самостійність та індивідуальність! Учть її більше числити на себе, ніж на других! Учть не оглядатися на поміч уряду і краю, а власною ініціативою дороблятися самостійного буття!.. Виробляйте у молоді почуття правости та сумлінної праці!».

У пастирському листі до українського народу в 1909 р. він закликає: «Нехай українська молодь у кожному поколінні видає много людей совісної й глибокої праці, нехай видає великих учених, правдивих артистів, знаменитих письменників, адвокатів, лікарів, архітектів, великих промисловців і здібних купців. Нехай кожний виростає на горожанина, праця котрого принесе народові і користь, і славу».

До самої молоді митрополит Андрей звертається у Слові до української молоді в 1932 р.: «Служба любови, мої дорогі, не знає лаврів, як довго жертва ще не повна, а жертва однієї хвилини не заступить довголітньої муравлиної праці. Не зривами однієї хвилини, лише безупинним напруженням і безупинними жертвами аж до крові й смерті багатьох поколінь двигается народ». У промові на святі «Українська молодь — Христові» у 1933 р.: «Станьмо апостолами тієї вірности Христові, яку ви торжественно прирекли! Почуття того піднесеного духа, тієї духової вартости й рішучої волі в будучому

житті бути вірним Христові — передайте іншим...». Як Львівський Архієпископ і Галицький Митрополит у 30-их і 40-их роках дає високу оцінку українській молоді за гарячу любов до Батьківщини, деколи аж до цілковитої самопожертви, та водночас і застерігає перед відкиданням авторитету старших насильством та закликає до толерантності й любові до ближнього.

В особистих зустрічах зі своїм народом митрополит з особливою увагою, ставився до молоді й дітвори, а зокрема до сиріт. Він знаходив час для спеціальних зустрічей з ними, на яких вів розмови з кожною дитиною, пізнавав її турботи, бажання, і це ясним променем зігрівало дитячі серця.

Щоб вберегти від злиднів священничих сиріт, Андрей як член австрійської Палати Панів домігся постійної, хоч і невеликої, але щомісячної пенсії для вдів і сиріт священників.

Особливо він опікувався тисячами воєнних сиріт Першої світової війни. З нагоди повернення митрополита з російського ув'язнення в 1917 р. галицька громада склала пожертву любові й назвала це Фондом ім. Андрея Шептицького. Невдовзі він уп'ятеро збільшив його власною пожертвою та заснував притулок для сиріт у Львові. Під час поїздок до Північної Америки в 1920-22 роках митрополит Андрей, окрім інших завдань, інтенсивно збирав фонди для воєнних сиріт, економлячи дуже власні видатки.

Митрополит Шептицький щедро допомагав також сестрам Василіянкам у фінансуванні їхнього сиротинця, особливо дбав про добре харчування сиріт. У 1925 р. оо. Студити побудували з його допомогою новий центр на Кайзервальді у Львові (Кривчиці), де примістили сиротинець. Митрополит заснував також перший монастир сестер Студиток у Яхторові коло Унева, де були також притулок і сиротинець для дітей віком до семи років. В Інституті св. Йосафата у Львові теж жили сироти, котрим щедро допомагав священник. Загальна сума його власних пожертв для сиріт перевищувала півмільйона тодішніх доларів.

Він засновує "Порадню матерів" на Янівському передмісті у Львові, яку веде Товариство опіки над молоддю в купленому та подарованому митрополитом будинку "Дитячі ясла", й "Українську лічницю" в місцевості, де найбільш заробітчани та їхні діти отримували медичну опіку задармо, а часто — і допомогу на прожиття. Щоб не допустити денаціоналізації та деморалізації впливу вулиці, митрополит Шептицький організовує притулки, дитячі садки для дошкільної дітвори батьків, котрі працювали. Тут сестри та світські виховательки викладали дітям моральні та патріотичні основи життя.

Водночас Митрополит Андрей щедро допомагав приватному народному семикласовому шкільництву, яке вели сестри Василіянки і товариство «Рідна школа». Він подарував йому чотири будинки у Львові: «Рідній школі» ім. князя

Льва — на Личакові, де була також читальня «Просвіти», а школу ім. Б. Грінченка примістив на Святоюрській горі. Ці приватні українські школи були великою перешкодою денаціоналізації, бо якби їх не було, то єдина міська українська школа ім. Маркіяна Шашкевича не змогла б вмістити всіх українських дітей Львова, тож решта розпливлася б у польському шовіністичному морі. Саме товариство «Рідна школа» не змогло б утримувати їх, бо більшість учнів була з таких бідних родин, що не могла платити за навчання, і часто не мала навіть елементарного шкільного приладдя, а то й теплого одягу. Там здобували вони справжнє релігійне та патріотичне виховання щиро відданих учителів, нерідко навіть висококваліфікованих.

Дбав Шептицький і про подальшу долю бідної молоді й уможлиблював їй фахову ремісничу освіту, щоб молоді люди скоро могли себе утримати. Він заснував і утримував у Львові ремісничу школу при Городоцькій вулиці, дівочу кравецьку школу «Труд», хлоп'ячу ремісничу бурсу на Пасіках, дяківську школу з бурсою, в якій учили, між іншим, диригентської майстерності, а навіть книгознавства, засад кооперації та господарювання громадським добром і ремесла. Поза Львовом він був фундатором першої української сільськогосподарської школи товариства «Просвіта» в Миловані коло Галича з відділами молочарським, садівничо-городничим і господарським, а також першої сільськогосподарської школи для сільських господинь у Коршеві Коломийського повіту, де була і садівнича школа. У Львові митрополит заснував велику бурсу «Рідної школи» для молоді, яка ходила до гімназії чи інших шкіл, а крім того, Інститут ім. св. Йосафата. У той час багато українських молодих дівчат працювало служницями в польських і жидівських домах. Аби вберегти їх від релігійних, національних, економічних і моральних збитків, Шептицький купив у Львові дім для їхнього товариства «Будучність», що опікувалось ними.

Як бачимо, митрополит хотів відродити колись чисельний і знаний стан українських ремісників та вишколити новітніх працівників сільського господарства, відтак економічно піднісши народ. Зазвичай при тому він давав ремісничим школам маєтки, щоби вони були самодостатні, й тим учив також самоуправління.

Не занедбував митрополит виховання провідної верстви в середніх школах. В 1906 р. він фінансував жіночу гімназію, а згодом і вчительську семінарію. Під час пацифікації в 1930 р. поляки закрили 7-ий і 8-ий класи в кількох гімназіях, і митрополит Андрей створив матуральні класи для них, а також заснував другу «Малу семінарію» в Рогатині. Там знаходили притулок усі вигнані з державних шкіл за політику, особливо за членство в ОУН. До тих «Малих семінарій» приймали також православних із Волині, до яких ставилися з великою толерантністю. Шептицький запросив до Галичини Чин

Редемптористів, купив їм майно на Збоїськах і Голоску, де вони вели вищу виховну діяльність для хлопців.

Вимагаючи від усіх відданої праці, митрополит розумів вагу здорового відпочинку серед чудової природи в рідному доквіллі, серед повних посвяти вихователів, котрі посилювали релігійно-патріотичне виховання молоді на дозвіллі. Він зобов'язав товариство «Просвіта», передаючи йому маєток у Миловані над Дністром, приймати бідних дітей на літній відпочинок.

Митрополит Андрей був великим добродієм «Пласту». Частину своїх маєтків у Карпатах Він подарував на пластові табори: гору Сокіл — на юнацький табір, якому подарував дерево на будівництво колиб, а площу коло своєї літньої резиденції в Підлютому — на табір новацтва Остодір, названий його іменем.

Часто любив перебувати серед пластунів, говорити з ними, вислуховувати їхні проблеми. Коли польська влада заборонила «Пласт», священник ініціював Католицьку асоціацію української молоді «Орли», що продовжувала працювати з молоддю наближеними до пластових методами та проводила літні табори у Крилосі коло Галича, на Соколі, у Страдчі коло Янова й у Михайлівцях коло Рогатина. Табір Остодір продовжував свою діяльність під опікою Українського товариства вакаційних осель.

Андрей Шептицький розумів вагу друкованого українського слова для молоді, тому сприяв видавництву журналу-місячника «Наш приятель» для дітей, серії книжечок «Бібліотека «Нашого приятеля», «Цікаві оповідання», журналів «Поступ» (для молоді середнього шкільного віку) і «Українське юнацтво».

Підсумовуючи багатогранну діяльність митрополита Андрея Шептицького, визначаємо, що велику частину її займала праця над майбутнім українського народу, праця над молоддю. Як монах він спеціально присвячував увагу найбільш покривдженим — сиротам і бідним. Він прагнув піднести свій народ не лише вихованням провідної верстви, але також поширенням фахової, ремісничої, сільськогосподарської та технічної освіти серед усієї молоді. Релігійно-патріотичне виховання він заохочував посилювати під час заслуженого відпочинку в таборах молоді серед чудової природи та забезпечував той відпочинок головно найбільш необхідним. Дбав, аби молодь могли виховувати також відповідні журнали та книжки.

«Праведник світу»

В Ізраїлі за клопотанням Давида Кагане розглядалося питання про присвоєння А.Шептицькому звання «Праведник світу». Але, коли дійшло до голосування (1981), з 13 членів комісії двоє утрималися (в т. ч. Д.Кагане), 5 висловилися за присудження звання та 6 були проти.

У результаті звання присвоєно не було. Серед причин відмови були вказана «підтримка дивізії СС „Галичина"», звинувачення у начебто ідеологічній близькості Гітлеру та ряд заперечень, пов'язаних із тим, що начебто митрополит міг зробити для порятунку євреїв значно більше.

Негативне рішення Яд ва-Шем викликало неоднозначну реакцію. Наприклад в газеті «Jerusalem Post», у замітці двох польських авторів висловлюється обурення цим фактом.

В Ізраїлі наступні спроби визнати Шептицького Праведником світу зазнавали фіаско. Востаннє це питання розглядалось в Яд ва-Шем 2007 р.

Після відмови комісії Яд ва-Шем визнати Шептицького Праведником світу, єврейська громада України в травні 2008 р. визнала його Праведником. «Ми хочемо віддати належне людині, що врятувала сотні євреїв, — сказав з цієї нагоди головний рабин України Моше Реувен Асман. - Ми маємо боротися не тільки з антисемітизмом, ксенофобією, але й пам'ятати своїх героїв, нагадувати про них підростаючому поколінню». В пам'ять про Митрополита Андрея біля синагоги Лазаря Бродського в Києві посадили «Дерево Життя».

Використані інформаційні ресурси:

Андрей Шептицький – глава Української Церкви, Митрополит Галицької [Електронний ресурс].-Електрон. дані.- Режим доступу: <http://www.refine.org.ua>.-Загол. З титулу екрану.-Мова: укр.-Перевірено: 06.12.2010.

Андрей Шептицький і рух ОУН-УПА |[Електронний ресурс].-Електрон. дані.-Режим доступу:<http://ugcc.dn.ua/index/php?...>-Заголовок з титулу екрану.- Мова:укр.- Перевірено: 09.11.2010.

Волошин Л. Митрополит Андрей Шептицький – опікун і меценат українського мистецтва [Електронний ресурс].- Електронні дані.- Режим доступу: [http:// www.ugcc/Lviv.ua/ index/php?](http://www.ugcc/Lviv.ua/index/php?).- Мова: укр.- Перевірено: .1.12.2010.

Митрополит Андрей Шептицький і українська молодь [Електронний ресурс].- Електрон. дані.- /Режим доступу: [http:// sheptytsky. uacc.org.ua /print.php?...](http://sheptytsky.uacc.org.ua/print.php?...)Заголовок з титулу екрану.- Мова: укр.- Перевірено: 05.12.2010.

Митрополит Шептицький [Електронний ресурс].-Електрон. дані.- Режим доступу: [http:// risu.org.ua/ ua/ index/ monitoxing/ ... /38695/](http://risu.org.ua/ua/index/monitoxing/.../38695/).- Загол. З титулу екрану.- Мова : укр.- Перевірено: 03.11.-2010.

Політична діяльність Митрополита Андрея Шептицького [Електронний ресурс].- Електрон. дані.- Режим доступу: [http:// ugcc/dn/ua / index. Php?...](http://ugcc/dn/ua/index.php?...)- Загол з титулу екрану.- Мова: укр.- Перевірено: 11.11.2010.

Публікації про А.Шептицького

Кахане Д. Рабин і митрополит / Д.Кахане // Людина і світ.- 2003.- №3.- С.2-7.

Косів М. З його духа печаттю: [до 145-річчя від дня народж. А. Шептицького] / М.Косів // Літ. Україна.- 2010.- 29 лип.- С.6.

Маринович М. Андрей Шептицький і дилема гуманістичного вибору / М.Маринович // Дзеркало тижня.- 2005.- 19 листоп.- С.21.

Новікова Т. Праведник світу / Т.Новікова // День.- 2009.- 30 жовт.- С.21.

Перкун В. Печатка митрополита Андрея Шептицького / В.Перкун // Людина і світ.- 2003.- №5.- С.39-40.

Піховшек В. Погроми на Галичині, митрополит Андрій Шептицький і рабин Давид Кахане / В.Піховшек // Главред.- 2010.- 11 жовт.- С.30-31.

Сергійчук В. Щоб воля неволю здолала / В.Сергійчук // Уряд. кур'єр.- 2009.- 8 груд.- С.9.

Степовик Д. «Пастир неустрашимий»: [до 130-річчя від дня народж. А.Шептицького] / Д.Степовик // Укр. культура.- 1995.- №7-8.- С.8-9.

Федунь М. Твори А.Шептинського в контексті української літератури / М.Федунь // Слово і час.- 2005.- №7.- С.56-60.

Чубукова Т. Андрей Шептицький / Т.Чубукова // Історія в шк. України.- 2009.- №10.- С.25-28.

Висловлювання Андрея Шептицького

Майбутність належить тим народам, у яких подружжя є святою річчю, - у яких родинне життя чисте і святе

(митр. Андрей Шептицький, Послання, 1900).

Доки у вас у хаті не буде християнського ладу, - доки батько родини не буде добрим мужем для своєї дружини і добрим батьком для своїх дітей, доки жінка не сповнятиме як слід своїх обов'язків щодо свого мужа, доки батьки не дбатимуть про виховання дітей, доки діти не навчатися шанувати своїх батьків, - доти і чоловік, і жінка, і діти не будуть добрими християнами, хоча б і до церкви ходили та інші християнські обов'язки виконували

(митр. Андрей Шептицький, Послання, 1900).

Дуже дбайливо застерігайте людей перед обмежуванням числа дітей, перед святотатським надуживанням подружжя та представляйте людям мерзенність гріха, який з батьків робить вбивників власних дітей

(митр. Андрей Шептицький, До духовенства 1939).

Любов не може йти в парі з ненавистю, бо ненависть чим більше звершена, тим більше з любови робить якийсь егоїзм. Можна своїх прав боронити і своїх прав доказати, але не шляхом ненависти до других людей... а маєте ще й ту хибу, що свої гадки і свій спосіб бачення речей набто часто хочете накинути іншим навіть часом засобами насильства і сліпого терору.

(митр. Андрей Шеприцький)

Пам'ятайте про те, що ваша хата є першою і найважливішою школою, в якій ваші діти мають навчитися любити Бога і людей... Від першої хвилини, як тільки людина приходить на цей світ, треба їй, як тій маленькій рослині, сонця і роси згори, та доброї землі здолу. Зісохне рослинка, як цього не матиме!

(митр. Андрей Шептицький, Послання, 1900).

